కథా నిలయం
5349
శ్రీకాకుళం

అగ్గిపుల్ల

అదిగో అదే తిమ్మాపురం!

అదే ఆ వూరి మంచినీటిచెరువు. దానికి పడమటనా దక్షిణానా ఊరంతా ఉంది. ఉత్తరాన పంటపొలాలున్నాయి. తూరుపున కొద్దిమేర పంటపొలాలూ తరవాత ఊరగాలవ ఉన్నాయి. ఊరగాలవకీ, మురుగుదొడ్డి కాలవకీ మధ్యగా మాలపల్లీ ఉప్పరిగూడెమూ ఉన్నాయి. మాలపల్లిని ఆనుకునే ఉత్తరంగా మాదిగల యిళ్ళున్నాయి. తూరుపునించే ఆ మాలపల్లి మధ్యగా ఊళ్ళోకి సాగివచ్చే మట్టిరోడ్డు ఉంది.

ఆ రోజు - చుక్క పొడిచింది.

పెద్దోడు తోటకాపలానించి ఆ సమయానికే యింటికివచ్చి ఉప్పురాయితోనూ ఉల్లిపాయతోనూ చలిదిగంజి తాగాడు.

"కూంత కూకుని యెల్లగూడదా?" అంది మంగమ్మ.

మీసాలు ఒత్తుకుని, తూరుపు పొలంనించి వస్తూ తెచ్చిన పార అందుకుని జవాబివ్వకుండా బయటపడ్డాడు పెద్దోడు. మొలకి వెండితాడు, కాళ్ళకి కిర్రుచెప్పులూ, ఓ చేత బడితెకర్ర, మరో చేత పార - పొడవుగా, దృఢంగా ఉన్నాడు. పెద్దోడి నిజనామం బ్రహ్మయ్య. అయితే ఆ గ్రామంలో పెద్ద పెద్దలనించి ఆట పాపల దాకా వాడేపేర్లు "కందులబెమ్మిగాడు, మాలబెమ్మడు" యిత్యాదులు.

"పనమీదున్న సేనుకి కాపలాయెట్టు! పంటమీదున్న తోటకి కాపలాయెట్టు! యింటికాడ నీకు కంటినిండా నిద్దరట్టకపోతే నన్నడుగు!" అంటుంటాడు బ్రహ్మయ్య గుర్చి యజమాని వీర్రాఘువులు. అంత నమ్మకమూ ఉన్నా, చిన్న పొరపాటు జరిగితే "కడజాతెదవకి నీతా?" అని కూడా అనెయ్యగలడు.

నిజంగానే బ్రహ్మయ్యకి మంచిపేరే ఉంది. " పేరు పొలదంటే - జలమకి" అంటుంటాడు పెళ్ళాంతో.

అప్పుడే ఊరు నిద్రలేస్తోంది. హొటేలు రాజులు కొట్లో పిండి రుబ్బు తున్నాడు.

పొగాకు కట్ట కోసం షావుకారు బుచ్చిరాజు లోగిలి ముందు ఆగాడు బ్రహ్మయ్య.

అతగాడు విసుగ్గా పందుంపుల్ల నముల్తూ వచ్చి, బేరం గూర్చి యింట్లోకి ఓ అరుపు అరిచి, అరుగుమీద మఠం వేసుకుని కూర్చుని తాపీగా కబుర్లు ప్రారంభించాడు.

"- అదిసరే! యింత పెందరాళే బయల్దేరావేట్రా?"

"లంకపంపుకి నీళ్ళు కట్టాలన్నాడండి యెజిమాని."

బుచ్చిరాజు నోట్లోనీళ్ళు అలాగే ఉండిపోయాయి. తేరుకుని-

"అదేంట్రా? మెరక్కాలవ వంతయితే పల్లపుగాలవ అంటావూ?"

"సిత్తం! యెజిమాని సెప్పాడండి!"

ముక్కుమీద వేలు వేసుకుని -

"అన్నన్నన్నా! ఊరుకి ఓ రీతీ రివాజూ.."

మాట మధ్యలోనే అందుకున్నాడు బ్రహ్మయ్య -

"సావుకోరయ్యా! తవఁరు యేటనుకొంటే అనుకోండి! ఊరు ఊరంతా కట్టపడిపోతన్నారని దమ్మిడీ దర తగ్గించి సరుకు అమ్మ గల్దురాండీ....? రివాజులు ఉంటాయండిమరి! సేలూ యెండిపోతాయండి! అందుకే యెవురిబాద ఆరిదండి! గొడవలంటారా! వత్తాయండి! సత్తావున్నోడు గనకనే యెలాగయినా నడగలడండి యిగ్రాగవులు బాబు...." పొగాక్కట్ట అందుకుని, వాసన జూసి, రొంటిన దోపుకుని నడిచాడు బ్రహ్మయ్య.

"యెక్కడి కెక్కడిగ్గట్టావురా మాల నాయాలా - " గొణుక్కున్నాడు బుచ్చి రాజు.

చెప్పులు తీసి చేత్తో పట్టుకుని, అరుగులమీదకూర్చుని, ముఖాలు కడుక్కుంటున్న ఒకరిద్దరికి దణ్ణాలు పెట్టుకుంటూ, పెద్దవీధి దాటాడు బ్రహ్మయ్య.

పచ్చటి వరిచేల మధ్యనుంచి అతను నడుస్తుంటే, కష్టజీవుల కాళ్ళ చెప్పులను తాకగల్గుతున్న సంబరంతో భూమి చేస్తున్న నాట్యంలా చల్లగాలికి లయగా వంగి లేస్తోంది చేను.

వంతునీరు అప్పుడే వస్తోంది. పైగుడ్డను విప్పి గట్టునపెట్టి పారతో కాలవలోకి దిగాడు. పల్లపుగాలవకి వేసి ఉన్న ఒడ్డు ముందుగా నరికేడు. మెరకకాలవలోకి నీరు ఎక్కకుండా ఒడ్డు వేసేసరికి తెల్లారిపోయింది. నీరు పల్లపుగాలవలోకి ఉత్సాహంగా పరుగులు తీస్తోంది. ఆ కాలవమ్మటే వెళ్ళి కింద

పొలాలకి పోకుండా ఒడ్డు సరిచేయటానికి మరో పావుగంట పట్టింది. నీటిని మళ్ళలోకి మళ్ళించాడు. గట్లు సరిజేశాడు. చుట్టూ తిరిగి వచ్చేసరికి ఏడయింది.

పసిపిల్లవాడు పాకుకుంటూవస్తూంటే సంబరపడే తల్లిలా నీరు నిశ్శబ్దంగా వస్తుంటే బ్రహ్మయ్య మనసు పొంగింది.

కట్ట దగ్గరకు వచ్చాడు. పొగాక్కట్ట తీసి ఆకు సరిజేసి యీనెలు తీసి చివర్లు తుంపి చుట్ట చుట్టాడు. బయలుభూమికి పోతున్న అసామీ నుంచి అగ్గి సంపాదించి చుట్ట ముట్టించాడు.

మెరకకాలవ గట్టమ్మటే ఎవరో పరుగెత్తుకు వస్తున్నారు. పరకాయించి "యీరిగాడే" అని తేల్చాడు బ్రహ్మయ్య.

"యెవుర్రా కట్టేసింది?" వగరుస్తూ అన్నాడు వీరయ్య.

"నానే!"

"అదేటి, నానా! పెతీవొంతుకీ మీ బూవుఁలే తడిత్తే యీ కాలవకిందయ్యి ఏటవుతాయి?"

"అదేవోఁ! - పల్లపుగాలవ్వొంతూ, ఊటనీళ్ళూ మిమ్మల్నే కట్టుకోమన్నాడు మా కాపు!"

"అందాకా మా బూవులెండిపోకుండా ఉంటయ్యా?"

"యెల్లి - మీ కాపునడుగు.... ఆరే సెప్తారు."

"యీ బూవులు నీయీ కావు నాయీ కావు-" అన్నాడు వీరయ్య. "మనలో మనకి గొడవేల-" అన్నాడు. "నీకిది నాయంగాదు! యెందుకు యింత దూరం సెప్పుకొస్తన్నానో కాంత నిదానించు-" అన్నాడు.

"నీటెద్దడి! ఎవురి దోవ ఆరు సూసుకుంటారు" అన్నాడు బ్రహ్మయ్య. "నువ్వు నోరు పారేసుకోవద్దూ! యెల్లి మీ కాపుతో సెప్పుకో" - అన్నాడు.

దానా దీనా -

"నాను కట్ట నరుకుతాను! మీ కాపుకాడికి నువ్వే యెల్లు" అంటూ మొలమీద గుడ్డ తలకి చుట్టాడు వీరయ్య, అపళంగా బ్రహ్మయ్య లేచాడు.

"దిగు! దిగరా కాల్లోకి..." అన్నాడు బుర్ర ఊపుతూ.

"ఏం? ఏటి జేత్తావేటి?"

"సూద్దుగాని..! ముందా కాల్లో దిగి మాటాడు!"

వీరయ్య కాలవలో దిగలేదు! జోగిరాజు దగ్గరకు పరుగెత్తాడు. మెరకకాలవ కింద రైతుల్ని వెంటబెట్టుకుని వచ్చాడు జోగిరాజు. మూడుసార్లుగా పంచాయితీ బోర్డుకి మెంబరవుతున్నాడుగాని కులం బలం చాలకపోవటంవల్ల అతగాడు ప్రెసిడెంట్ కాలేకపోతున్నాడు.

"-యిప్పుడీ పళంగా నీ బుర్ర పగలబొడిసేత్తే నీకు దిక్కూ దివాణం యెవడ్రా...?" కొంతవాదన జరిగినమీదట జోగిరాజు అన్నాడు.

"అదేదో బేగి కానీండి!"

"ఏం? బెమ్మయిద్దె అనుకుంటన్నావేట్రా?"

"ఎలాగనుకుంటానండీ! మీరు పదిమంది! నానొంటిగాణ్ణి!"

అతని జవాబులు జోగిరాజు శరీరానికి కారం పూస్తున్నాయి. తాము పది మందున్నా... పదిదెబ్బలు వెయ్యగలిగినా....

వీర్రాఘవులి సర్పంచ్‌గిరీ ధాటికి సులువుగానే తట్టుకోగలడు తను! కాని అతని ఓ తమ్ముడి బామ్మరిది రాష్ట్రంలో కేబినెట్ మినిస్టరు! యింకో తమ్ముడి మామగారు కేంద్రంలో యం.పి. ఆ కుటుంబం యింకా ఉమ్మడిగానే ఉంటోంది. అన్నదమ్ములంతా కలిసికట్టుగానే ఉంటున్నారు.

యివన్నీ జోగిరాజు మెదుడులో మెదిలాయి.

అతను కొంచెం తగ్గాడు.

"బెమ్మయ్యా! కట్ట నరకనిత్తే ఆరు కవఁతం నుంచి తప్పిస్తారని బయపడతన్నావేమో! ఆరికన్న ఏదుం ఎక్కువ కొలుస్తా! మా కవఁతంలో సేరుదువుగాని!"

"ఆ వూసులన్నీ కొత్తమాసకి సూసుకొందారి బాబయ్యా!"

"ఆరు కట్ట యెయ్యమన్నారు బెమ్మయ్యా! నువ్వు యేసావు! కాని, అది పద్ధతి తప్పి జరిగింది! కట్టడి తప్పి జరిగింది! నువ్వు జేసే వుపకారం మరేటీ లేదు! మేం కట్ట తీసేత్తాం! నువ్వు ఊరుకో! మీ యజమానా? ఊళ్ళో లేడు! సిన్నోళ్ళు అడుగుతారా...? బలాతకారంగా తీసేసేరనీ, పదిమందొచ్చారనీ సెప్పు! తప్పు ఆరికిందెట్టుకుని మామీద కలబడలేరుగదా!" అంటూ చెప్పుకొచ్చాడు జోగిరాజు.

"-మాలనాయాలా! నీయమ్మా! ఆలీ...." అంటూ తిట్టాడు.

అన్నింటికీ బ్రహ్మయ్య జవాబు ఒక్కటే -

"నన్ను నరకండి! కట్ట నరకండి!"

కొన్ని కంచెలు చేలు మేస్తాయి!

కొన్ని కంచెలు చేలు కాస్తాయి!

మేసే కంచెలకు కాసే కంచెల అవసరమూ ఉంటుంది. అవి మరెవరి చేలో కాస్తున్నప్పుడు విరోధమూ ఉంటుంది.

"నీ యజమానికున్న పొగరంతా నీకుందిరా..."

ఆ మాటకి బ్రహ్మయ్య పిడికిళ్ళు బడితకర్రమీద బిగిసాయి!

"నన్నేటన్నా అనండి! తిట్టండి! ఆరినంటేమాత్రం కుదర్దు!"

"అంటావ్రా! మల్లా అంటావ్రా...."

"అన్నాడండి!"

అని చూడలేదు జోగిరాజు.

వీర్రాఘవులి చేలన్నీ తడిసాయి!

ఆ చేలు తడుపుకున్న పద్ధతిలో కొత్తేంలేదు! తనకన్న లోకువ్వాళ్ళను బుకాయించి ఎన్నోమార్లు తనూ తడుపుకున్నాడు! యిప్పుడు చాలామందికి బోరింగులున్నాయి! వంతునీళ్ళ గురించి ఎవరూ జీవన్మరణ సమస్యగా భావించటంలేదు. అందువల్లనే మూడొంతుల నీళ్ళు నోరున్నవాళ్ళకి చెందగా మిగిలినవి చిల్లరమల్లర రైతులు ఉపయోగించుకుంటున్నారు. బోరింగు నీళ్ళు పక్క పొలాలకి అమ్ముకొనేవాళ్ళు కాలవనీళ్ళ గొడవల్లో పెద్దగా ముందుకి రావటంలేదు. అందువల్లనే జోగిరాజు కోపం వీర్రాఘవుల మీద నిలిచింది.

బ్రహ్మయ్య బోటిగాళ్ళు యజమానులకోసం ప్రాణాలనయినా పణం పెట్టగలగటం ఏనాడూ ఉంది. కాని యీనాడు మారుతున్న పరిస్థితులలో జోగిరాజుకు అదే వేరువిధంగా కన్పించింది.

మాలోడు నా మాట కాదంటాడా - పుండు సలిపినట్టు సలుపుతోంది.

"గొడవ జరిగింది బెమ్మిగాడికీ నాకూనూ....! ఆడంటే కడజాతోడు. మర్చిపోతాడు! నేనో..." అనుకున్నాడు.

"యీర్రాగవులుకీ నాకూ యియ్యేల కయ్యం వుంటాది! రేపు నెయ్యం ఉంటాది! ఆరిని జూసుకుని యీడు నన్ను తీసేత్తాడా?"

"యిది యీడికొచ్చిన దొమ్మగాదు! యీడి కులానికి కొత్తగా పుట్టిన దొబ్బు!"

మందు అమిరింది!

జోగిరాజు అదును కోసం చూస్తున్నాడు.

ఆ రోజు రానే వచ్చింది.

ఎముకల గూడుమీద బిగుతుగా తొడిగిన రైల్వే బొగ్గుపనివాళ్ళ డాంగ్రీలాంటి చర్మం! చింపిరి జుట్టు! మెడదగ్గర తన్నుకొచ్చిన ఎముకలు! మట్టిగాజులు! మాసి చిరుగుబట్టిన కోక - ఎండు తాటిమట్టల మోపును నెత్తిన పెట్టుకునిపోతున్న ఆమె, పెద్ద మెతుకును ముక్కుతో దొర్లించుకు పోతున్న చీమలా ఉంది. అమె బ్రహ్మయ్య భార్య మంగమ్మ.

పశువులు పుంతమ్మటే యిళ్ళకి నడుస్తున్నాయి. కామేశంబాబుగారి కమతంలో ఉంటున్న ఆఖరి కొడుకు చెరుకు ముక్క పెడితే, అది నవుల్తూ, పశువుల వెనక నడవలేక పుంతవదిలి చేలగట్లమ్మట నడిచింది మంగమ్మ.

జోగిరాజు కొడుకు బోరింగు దగ్గర స్నానం చేస్తూ చేస్తూ గట్టమ్మట పోతున్న మంగమ్మను చూసాడు.

"ఎవుత్తే అది? బాబుగారి సొమ్ములా చెరుకులట్టుకు పోతందీ...." అంటూ అరిచాడు.

"నాను బాబయ్యా! బెమ్మడి బారియా మంగిని! యిది తవ(రి తోటలోది కాదయ్యా" నడుస్తూనే అంది.

"యేటా యిస్పాటం? నిలబడి సెప్పగూడదంటే సవ్వాదానం?"

మంగమ్మ ఆగింది.

"పొద్దోతంది బాబయ్యా!"

"యెల్దుగాన్లేయే! నువ్వు యేడనించొత్తన్నావే?" నీట్లోంచి పయికొచ్చి ఒళ్ళు తుడుచుకుంటూ అడిగాడు.

"నల్లజెరువు కాణ్ణించండి!"

"నల్లజెరువుకాడ నీకు సెరుకేసిందెవడే? సిన్నముక్క బాబయ్యా అంజెప్పి యెల్లిపోయేదానికి అబద్దాలా? యెదవబుద్ది! యెదవజాతి!"

"సత్తెపెమానకంగా సెపతన్నాను కొడకా! మా అయ్య కామేశం బాబుగోరి పశువులకాడ ఉంటన్నాడు! ఆడే యెట్టాడు!"

తరతరాల నుంచి అధికులమన్న నమ్మకంతో పెరుగుతున్నవాళ్ళు, పెంచబడుతున్నవాళ్ళూ తమ మాట బోటోతే ఊరుకోలేరు! ఆమె యేభయ్యేళ్ళ ముసలిది! తనతల్లికన్న పెద్దది! తను పద్నాలుగేళ్ళ గుంటడు.... - అన్న చూపు అతనికి యివ్వబడలేదు!

ఫలితంగా -

"సెరుకుముక్క తింటే తిన్నావు తప్పుకాయమని అడిగెయ్!" అంటూ జీడిలా వదల్లేదు.

"ఏటండీ! మీ తోటలోది కాదు మొర్రో అంటే దాట్టీకం చేస్తున్నారు!" అంది ప్రాణంవిసిగి. అంతకన్న విసురుగా ముందుకు నడవబోయింది.

"నాదంటే దాష్టికం? మాలనంజా!" అంటూ వాడు మీదకు వెళ్ళాడు.

ఆ సమయానికే మంగమ్మ రెండో కొడుకు ఆ దోవన వస్తున్నాడు. కొన్నాళ్ళు అతను పట్నంలో రిక్షా తొక్కాడు! తల్లి మీదకి ఆ కుర్రాడు చెయ్యెత్తిన దృశ్యం కంటపడగానే అతనిరక్తం పొటెక్కింది. ఒక్క ఉదుటున వచ్చి ఆ చెయ్యి పట్టుకుని దించేస్తూ-

"కాపుగోరూ! తల్లిలాటిది - దానిమీదసెయ్యెత్తటం మీకు దగదు! మీకు బావ్యం కాదు!" అంటూ 'రాయే' అని తల్లిని లాక్కుపోయాడు.

మందుకి పుల్ల అమిరింది!

జరిగిన సంఘటన కడజాతోడు కుర్రాణ్ణి కొట్టడం అయింది.

జోగిరాజు అందరి ముందూ జరిగినదాన్ని విశ్లేషిస్తూ అన్నాడు - "ఆళ్ళలా తిరగబడతంటే మనం బతకలేం!"

"యియ్యేల మా బుల్లోడు అయాడు! రేపు మీ వోడు అవుతాడు. ఎల్లుండి నువ్వూ నేనూ అవుతాం! తప్పుంటే మనతో చెప్పాలి: మొక్కప్పుడు వొంగకపోతే మానయ్యాక లొంగదుగాక లొంగదు-" అన్నాడు భవిష్యత్తును సూచిస్తూ.

"బగమంతుడు ఆణ్ణి కడజాతోణ్ణి సేసినందుకు ఆడు కడవానే ఉండాల. అరిజనులని పేరెట్టి గవుర్నమెంటు కూడా ఆళ్ళకు వత్తాసిచ్చి నెత్తికెక్కించు కుంటింది! రేప్పొద్దుట ఆళ్ళు మనిళ్ళలో దూరేత్తారు! ఆపైన జరిగేది ఆబగమంతుడికే దెలాల" అనీ అన్నాడు.

"ఎద్దుని ముల్లుగఱ్రతోటే తోలాల, ఏనుగుని అంకుశవెట్టుకునే నడపాల! మాలాణ్ణి యిడదీసే యేలాల! దేనికి తగింది దానికి సెయ్యాల" అంటూ చెయ్యాల్సింది చెప్పాడు.

యిలాంటి సందర్భాలలో ఎందుకు గొడవ చెయ్యాలో ఒక్కడే మాట్లాడతాడు. 'ఎలా చెయ్యాలో' యధాశక్తి అందరూ మాట్లాడతారు. సాధారణంగా వ్యక్తుల స్వంత మనస్తత్వాలకు యిలాంటిచోట ప్రాధాన్యత ఉండదు. వారి కోమలత్వమూ, ఆలోచనాశక్తి ఒక ఊపులో ఒక ఆవేశంలో కొట్టుకుపోతాయి.

కరణంగారి కండువా చాటున, ఆ వూరి పెద్దకాలవ వారనే ఉన్న మామిడి తోటలో సారాబట్టీలున్నాయి. శ్మశానం ఆ తోటని ఆనుకునే ఉండటంవల్ల దయ్యాలు తిరుగుతుంటాయని జనం అనుకుంటూంటారు.

కొంతమంది పెద్దకాపులతో జోగిరాజు అక్కడ సమావేశమయాడు! కరణం సూర్యనారాయణమూర్తి హాజరయేడు! మాదిగలకు కబురెళ్ళింది.

"రా రా గున్నయ్యా!" అంటూ ఓ చిన్న సైజు పెద్దకాపు ఆహ్వానించాడు. గున్నయ్య మాదిగలలో నోటిమీద బ్రతుక్కొస్తున్నవాడు.

"ఒక్కో గలాసుడు పొయ్యవో నూకరాజా!" జోగిరాజు హుకుం జారీ చేసాడు.

తాటాకులు చీరి దొన్నెలు తయారుచేసుకున్నారు మాదిగలు. అందరి దొన్నెలూ, కడుపులూ సారాతో నిండాయి. తలలను నింపటానికి కరణం లేచాడు.

"-నల్లజెరువులో మనవాళ్ళు వరకట్టుకున్న మాట మనకందరికీ తెలుసు. ఆ భూముల్ని వరకట్టిన మాలాళ్ళను వీర్రాఘువులుగారు పట్టాలిప్పిస్తామని - కనీసం పదేళ్ళనించనుకుంటాను - చుట్టూ తిప్పుకుంటున్నారు. ఎవరో ఒకరు బాగుపడాలనీ, ఎవరో ఒకరు కడుపునిండా తినాలనీ బ్రాహ్మణముండావాణ్ణి గనక

నేనూ కోరుకున్నాను. ఆ కోరిక మీదనే నేను చేయగలిగిందల్లా చేశాను. ఆఖరికి పైసా అయినా ఖర్చు అడక్కుండా తాలూకాఫీసుకీ యిక్కడికీ వందమార్లయినా తిరిగాను! అయితే ప్రయోజనం ఏమిటి? కడతానంటూన్న రైతూ రాక, కట్టుకోవాల్సిన ఎద్దూ రాక కాడేం జేస్తుంది? భూమేం దున్నుతుంది? యీళ్ళ నడిగితే 'ఆరి' నడగండంటారు. ఆరి నడిగితే 'దానికేటుంది? అందరినీ కూడగట్టండం'టారు! చెప్పాను చెప్పాను! చాలాకాలం ఓపిక పట్టాను. ఆఖరుకు నాకో అనుమానం పుట్టుకొచ్చింది - 'యీయన నిజంగా భూములిప్పించే ఉద్దేశ్యంలో ఉన్నాడా?' అని. సర్లే, వాళ్ళూ వాళ్ళూ ఏడుస్తారు, మన కెందుకొచ్చిన గొడవ అని చాలాకాలం ఊరుకున్నాను.

'నెల్లాళ్ళ క్రితం అనుకుంటాను. కలక్టరు కబురంపించి యీ యేడయినా హరిజనులకి యేదయినా చేయాలన్నాడు. పైనుంచి తాఖీదు లొచ్చాయిట! ఆయన కడుపులో విషయం నాకు అర్థమయింది. దానికేముంది సార్, అలాగే చేద్దాం - అన్నాను. ఏదో తేల్చకపోతే ఎక్స్‌సర్వీసోళ్ళు తిరుగుతున్నారన్నాడు. పట్టాకి వందకన్న ఎక్కువవదు! పదో పదిహేనో ఆరైకి యివ్వాల్సుంటే యివ్వాల్సుంటుంది! యింక నా గొడవ! అన్నీ సక్రమంగా అయి పట్టా మీ చేతికి వస్తే మీరూ ఎక్కడికీ పోరు! నేనూ ఎక్కడికీ పోను! యింతకీ చెప్పొచ్చేదేటంటే - యివన్నీ కుదిరాక ఊళ్ళోకి వచ్చీరాగానే వీర్రాఘువులు గార్ని కలిశాను. ఆయనకి వెయ్యి వ్యాపకాలు. యిదిగో అదిగో అన్నాడు. సర్లే, వీళ్ళని కదుపుదామని మాలాళ్ళని పిలిపించాను. ఊ అనరు ఆ, అనరు. వందే - అంటాడొకడు! విసుగెత్తిపోయింది. మనూరూ... మనాళ్ళూ... అనే బాధతో నా ప్రాణం కొట్టుకపోతోంది. ఓ రోజు జోగిరాజు చెరువు గట్టుమీద కలిశాడు! జరిగిందంతా విని బాధపడ్డాడు! క్రితం ఎలక్షన్లలో మీరంతా నడుం కట్టుకుని తిరగబట్టే తన తరఫున యిద్దరయినా మెంబర్లయ్యారని చెప్పుకొచ్చాడు. అవకాశం వచ్చింది గనుక మీ అందరికీ ఉపకారం చెయ్యాలని ఊ యిదయ్యాడు.

"అ డబ్బేదో నేను మదుపెడతానని ముందుకొచ్చాడు. మీకు కవురంపాడు. మీరు పచ్చగా ఉంటే ఆయన సొమ్ము ఆయనదగ్గరే ఉంటుంది. యిదీ జరిగిన సంగతి. జోగిరాజు వెనకాతల ఉండి నల్లజెరువు భూముల్ని దున్నుకుంటారో లేకపోతే ఆళ్ళకీ గాకుండా మీకూ గాకుండా ఆ పోరంబోకుని మరెవరికయినా వదులు కుంటారో ఆలోచించండి...."

అణగదొక్కబడి, ఆలోచనల్లేకుండా చేయబడి, పశువులకన్న హీనంగా చూడబడుతూ, అందరిలాగే పుట్టినా పుట్టిన దగ్గర్నుంచి చచ్చేదాకా ప్రతి విషయంలోనూ అందరికన్న అల్పులమన్న భావనతో పెంచబడుతూ ఉన్న ఆ తలలకు... ఏ విషయాన్నయినా లోతుపాతులు చూసి తర్కించి తెలుసుకునే జ్ఞానం ఎలా వస్తుంది?

వాళ్ళలో వాళ్ళు ఆలోచించుకున్నారు. కొందరు తోడిగాడి కడుపు కొట్టరాదంటే, కొందరు పరిస్థితులనిబట్టి పోవాలన్నారు. కొన్ని గొంతులు బలహీనంగా న్యాయం, ధర్మం, దైవం అంటే, కొన్ని గొంతులు కాదు పొమ్మన్నాయి. నిలబడనంటున్న మనిషికోసం మనం వదిలేస్తే మరొకడు కొట్టుకుపోతాడన్నాయి. ఆదేదో మాలాళ్ళతో మాట్లాడి తేల్చుకుందామని కొందరంటే -

కర్నంగారిలాటోడు అన్ని సుట్లు అడిగితే తేలని యవ్వారం మనవల్ల తేలుద్దా-అని కొందరన్నారు. యింతకి ఆళ్ళు మాట్లాడకపోవటానికి కారణం ఏటయ్యుంటందని ఎవరో అడగ్గా - పదిమందీ కయ్యిమన్నారు.

"దున్నుకుంటూన్న బూవుల్ని పట్టాల్లేకపోతే మాత్రం యెవురు యెత్తకెల్లగలరూ అన్న ధీమా" అన్నారు. "ఊరికినె ఆ యీర్రాగవులుగోరు యిప్పిత్తారని యెదవాస!" అన్నారు యింకొందరు.

పెద్దవాళ్ళ సారాలకూ వాళ్ళ అహంకారాలకూ... రంగూ రుచీ వాసనా లేని స్వచ్ఛమయిన వాళ్ళ హృదయాలు వికృతవర్ణాలు ధరించాయి. అందరూ జోగిరాజుకి కొమ్ముకాస్తామన్నారు. ప్రాంసరీ నోట్లమీదా, అప్లికేషన్లమీదా ఒకేమారు ఏకబిగిన వేలిముద్రలు వేసేశారు.

"నల్లజెరువు బూవుల్ని మాదిగెదవలు వొడేసుకోవాలని సూత్తన్నారంట! జాత్తక్కవనాయాల్లు-"

మాలపల్లి కుతకుత ఉడుకుతోంది.

అగ్గిపుల్లకి అగ్గిపెట్టె అమిరింది!

వీర్రాఘవులు మాలల మొర విన్నాడు!

"అంతవరకూ రానీండి చూద్దాం!" అన్నాడు. ఓ తమ్ముడి బామ్మర్దినీ మరో తమ్ముడి మామగారినీ గుర్తుచేసి "మీకేం భయంలేదు పో"మ్మన్నాడు. "కర్ణంతోటీ కలక్టరుతోటీ మాట్లాడతాను లె"మ్మన్నాడు!

ఆ మాటలన్నీ విన్నాక అంతవరకూ వస్తే మాదిగల తాడో పేడో తేల్చకుండా ఊరుకుంటామా అన్నారు మాలలు.

చిన్నా పెద్దా మాటవిసుర్లూ! చేతు లెత్తుకోడాలూ! గొంతు చించుకోడాలూ! సంతకాలెట్టిన మాదిగలకీ వరకట్టుకున్న మాలలకీ మధ్య అప్పుడప్పుడు తలెత్తుతూనే ఉన్నాయి.

ఆ రోజు -

మాదిగ గున్నయ్య గుడిసె, మాల పోలయ్య గుడిసె పక్క పక్కనే ఉన్నాయి. ఆ యింట్లో అరబెట్టిన గొడ్డుతోలు వాసన యీ యింట్లోకి వ్యాపిస్తూనే ఉంది. యింటిముందు పోలయ్య భార్య నూకలు యెండబెట్టుకుంది, మాయదారి

నిద్ర ముంచుకొచ్చింది. చిటికలో గున్నయ్య కోడిపిల్ల వచ్చి నూకల్ని కెలికేస్తూ చేట గుమ్మరించేసింది. అన్నీ దుమ్ముపాలయిపోయాయి.

"ఓలప్పో! తగలేసేసిందల్లో" అంటూ పొరుగింటామె అరుచుకుంటూ వచ్చింది. అదాటున లేచింది పోలయ్య భార్య.

అంతే!

"మా నూకలుదుమ్ములో వోస్తన్నారు! మా బూవుం లొడేసుకుంటున్నారు! యీళ్ళ జిమ్మడిపోనో! యీళ్ళకి పెద్దజబ్బురానో!" అంటూ తిట్లు లంకించుకుంది.

గున్నయ్య పెళ్ళాం ఊరుకోలేదు!

నోళ్ళు కలిసాయి! చేతులు కలిసాయి!

కొప్పులు విడిపోయాయి! చిరుగులు పట్టివున్న బట్టలు యింకా చిరిగిపోయాయి!

రొప్పుకుంటూ రోజుకుంటూ ఆడాళ్ళు ఎవరి జాగాల్లోకి వాళ్ళు నిష్క్రమించారు!

మగాళ్ళు పనులనించి వచ్చారు!

గున్నయ్యమీద పడిపోయింది పెళ్ళాం!

"నువ్వు బూవుల్ని తెస్తావో తేవో తెల్లేదుగాని ఊళ్ళో జట్టీలు తెస్తున్నా"వని తిట్టిన తిట్టు తిట్టకుండా తిట్టింది.

గున్నయ్య ఆమెనో నాలుగు తన్ని, అరిచి అరిచి ఊరగాలవ గట్టమ్మటే నడకపట్టాడు, అట్నుంచి కర్ణమూ జోగిరాజూ కబుర్లుచెప్పుకుంటూ వస్తున్నారు.

"వస్తాదో సస్తాదో తెల్దుగాని పేటలోకి అడుగెట్టలేకుండా అయిపోయాం; మాదిగ నాకొడుకులు యిలాంటాళ్ళని పేటపేటంతా ముఖంమీదే దుమ్మెత్తి పోస్తన్నారు! కలో గంజో తాగి కడుపులో కాళ్లెట్టుకు తొంగునీవోళ్ళం! యిలా మాయలో పడిపోయాం! పేటకి సెడ్డయిపోయాం" - అంటూ మొర పెట్టుకున్నాడు గున్నయ్య.

"పవురుసం లేనెదవా!" తిట్టాడు జోగిరాజు.

"ఆ మాత్రం ఊళ్ళో నిభాయించుకోలేకపోతే ఎలా"గన్నాడు.

"భూములొస్తే అప్పనంగా తిందామనే అనుకున్నావు గానీ చిన్న గొడవ వస్తే ఎదుటివాడి ఎముకలు ఏరెయ్యక ఊపుకుంటు వచ్చావా?" అంటూ ప్రోత్సహించేడు.

"నిన్ను తన్నబోతున్నవాణ్ణించి కాసుకోవాలంటే నువ్వే మొదటిదెబ్బ తియ్యా"లన్నాడు.

"అందుకేరా మీ బతుకులిలాగున్నాయి!" అంటూ జాలిపడ్డాడు.

"ఎదుటివాడి పళ్ళు పీకెయ్యకపోతే నీకు బ్రతుకు లేనేలేదు పో"మ్మన్నాడు.

బట్టీ దగ్గర చీకటి చీకటిగా ఉంది.

గున్నయ్య మనసునిండా చీకటినీ, కడుపునిండా సారానీ, జేబులో కాస్తంత డబ్బునీ, మెదడులో "మాలాళ్ళ యిళ్ళకి నిప్పెట్టాల"న్న ఆలోచననీ దట్టించి మాలపల్లిమీదకి విసిరాడు జోగిరాజు.

అగ్గిపుల్ల భగ్గున మండింది.

మాలపల్లి సురసురా అంటుకుంది.

పేపర్లో తిమ్మాపురం హరిజనవాడ కాలిపోయిందని పడింది. కాలిపోయిన యిళ్ళ సంఖ్యలో మాదిగల యిళ్ళుకూడా కలిసిపోయి ఉన్నాయి. చనిపోయిన వారిలో పోలయ్య కళ్ళులేని పిల్లాడితోబాటు గున్నయ్య కాళ్ళులేని పిల్లకూడా ఉంది.

ఒకపక్కన జోగిరాజా ఒకపక్కన వీర్రాఘవులూ పూనుకుని చెరువుగట్టున మాలలకీ మాదిగలకి ఒకే పంక్తిన గంజి నీళ్ళు పోశారు! శాంతియుత సహజీవన సౌభాగ్యాన్ని నెమరువేసుకుంటూ ఎవరి ప్రచారం వాళ్ళు చేసుకున్నారు.

ఎక్కడో తయారయిన మందు, ఎక్కడో పుట్టి ఎక్కడో తయారు చేయబడిన పుల్లతో కలిసి అగ్గిపుల్లగా మారి ఎక్కడో మండి ఏదో చేస్తుంది!

కాలిపోయిన యిళ్ళ శిథిలాలూ, కమురుకంపుకొట్టే మానవ శరీరావశేషాలూ, ఏడుస్తున్న మనుషుల మొగాలూ పైకి దర్శనమిస్తాయేగ్గాని వెనకవున్న అగ్గిపుల్లలు కనిపించవు! ఉపన్యాసాలన్నీ జరిగిన బీభత్సాన్ని వర్ణిస్తూ సాగిపోతాయి గాని నిజాలను బయటకు లాగవు!

రెండేళ్ళు పోయాక వీర్రాఘవులు సాయంతో జోగిరాజు యమ్మెల్యే అయ్యాడు. యింకా పట్టాలకోసం మాలలూ మాదిగలూ ఇళ్ళు కాల్చుకుంటూనే ఉన్నారు! సగానికిపైగా నల్లజెరువుని ఆక్రమించుకుని పెద్దలిద్దరూ ప్రస్తుతానికి సురక్షితంగానూ సుఖంగానూ ఉన్నారు.

పెద్ద పెద్ద నాయకుల సానుభూతి ఉపన్యాసాల, ప్రకటనల, పాదయాత్రల వర్షంలో కూడా చల్లారని అగ్గిమంటలు కడుపులో దాచుకుని కుతకుత ఉడుకుతున్న ఎన్నెన్నో భారత గ్రామాల్లో -

అదిగో, అదో తిమ్మాపురం!

(జ్యోతి మాసపత్రిక - అక్టోబర్, 1980)